

Ishaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

PROSVETA

Issued daily except Sundays and Holidays

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XL

Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL. TOREK 12. MARCA (MARCH) 1918

STEV.—NUMBER 50.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 3, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burlison, Postmaster General.

Prostovoljcev se je prijavilo dvojno število.

NAJMANJ PROSTOVOLJCEV JE IZ MISSISSIPPIJA.

Teški tovarni avtomobili dovršeni pred avgustom.

Washington, D. C. — Armadni opremlni departement je priporočil kongresu, da najmanj dovoli \$400,000,000 za težke topove.

Naborna statistika izkazuje, da se je prijavilo v enajstih mesecih dvakrat toliko prostovoljcev za regularno armado, kot je število določeno za države. Do 7. marca se je prijavilo 386,094 mož. Določeno število za države znaša 183,898 mož.

Države Arkansas, Louisiana, Severna Karolina, Južna Karolina, Mississippi, Vermont in Wisconsin se niso dosegle določenega normalnega števila. Najmanj prostovoljcev je iz države Mississippi. Ta država je dala le 1,650 prostovoljcev, dasi je zanjo določenih 3,534 mož.

Brigadni general Chauncey B. Baker poroča, da izdeluje devetdeset tovarni avtomobile in da bodo vsi dovršeni pred prvim avgustom. Pet sto avtomobilov sistema A bo izročenih še ta mesec, 1,500 v aprilu, 2,500 v maju, 3,000 v juniju, ostali pa v juliju.

Te vrste avtomobili nosijo težo treh ton.

Naerti in specifikacije za avtomobile B, ki nosijo po toni in pol, so dovršeni in vlada je pripravljena, da razpiše delo. Vojni departement priporoči kongresu, da dovoli denar za 3,000 avtomobilov te vrste.

Inženirji, ki so zvedeni v produkciji motornikljev in bicikljev in pomagajo vladi, predložijo v kratkem vladi potrebne načrte. Pravijo, da jih zgrade deset tisoč vsake vrste.

ZADNJE VESTI

NEAPOLJ BOMBARDIRAN IZ ZRAČNIH VIŠAV.

Rim, Italija, 11. marca. — Sovražni letalci so danes zjutraj napadli Neapolj. Vrgli so dvajset bomb na stanovanjski okraj. Med žrtvami je sedem stanovnikov v bolnišnici malih sester pri Arcorelli.

Italijanski letalci so vrgli sedem ton bomb na sovranski teritorij. (Neapolj je mesto v južni Italiji, ki ga do sedaj še niso napadli sovranski letalci. Napad smatrajo za znamenje, da hočejo centralne sile pomnožiti napade iz zračnih višav. Neapolj se nahaja nad tri sto milj južno od bojnega polja. Najbližji sovranski teritorij je v Albaniji, ki je oddaljen 250 milj od Neapolja.)

VOJNEGA TAJNIKA SO OFICIJELNO SPREJELI V PARIZU.

Pariz, 11. marca. — Vojni tajnik Baker je danes dospel v Pariz. Sprejeli so ga general Pershing, general Bliss, ameriški poslanik Sharp in francoski uradniki, ki so zastopali ministrskega predsednika.

ŠPANSKI KABINET OSTANE.

Madrid, 10. marca. — Ministrski predsednik marki de Alfova, ki je včeraj podal ostavko svojega kabineta in je odločil sestavo novega ministrstva, je danes zvečer pristal, da ostane na svojem mestu. Sprememb ne bo v kabinetu. — Brsojavka je sestala.

DESET OSBE UTONILO.

New Orleans, La. — Vlačinska ladja Bisco Towboat kompanije se je pogreznila v Mississippiju blizu Pointe-a-la-Hacheja, ko je nadel v drug parnik. Devet oseb je utonilo.

Newyorški delavci proti smrtni obsodbi Mooneyja.

PROGLAŠAJO JO ZA KRIVICO IN ZAHTEVAJO NOVO OBRAVNAVO.

Mooneyjev advokat izjavlja, da je dosti dokazov za krivo prisego.

New York, N. Y. — Strokovno organizirano delavstvo v New Yorku obsodbi smrtno obsodbo Mooneyja kot veliko krivico in zahteva za Thomas J. Mooneyja, ki je bil radi bombnega napada na demonstracijo za vojno pripravljanje dne 22. julija 1916 v San Franciscu obsojen na vešala, novo obravnavo. Pričela je obširna kampanja, da Mooney dobi novo obravnavo, pri kateri ima priliko dokazati, da je nedolžen.

Na velikem ljudskem shodu na Union Squaru je bila sprejeta resolucija, ki izjavlja, da je bila zarota očitna, da sta jo celo očiglasno državni prokurator in sodnik, ki je vodil obravnavo. Državni prokurator je celo priporočil, da najvišji sodišče razveljavi obsodbo.

Rezolucija priporoča, da intervenirajo državne in zvezne oblasti v Mooneyjevem interesu.

Izvolili bodo odbor, obstoječ iz vseh meščanskih slojev, da opozori državne in zvezne uradnike na stvar.

W. Bourke Cocran, glavni zagovornik Mooneyja, je izjavil, da njegovega klijenta preganjajo zarotniki, ki so nasprotniki organiziranega delavstva na pacifičnem obrežju.

"Ali naj se dovoli izvršiti to veliko hudodelstvo proti civilizaciji?" je vprašal odvjetnik Cocran.

"Ne, nikdar," je odgovoril ljudski shod.

Cocran je na to pojasnil, da je bil stavljen predlog sodniku Griffinu, ki je vodil obravnavo, da razveljavi smrtno obsodbo nad Mooneyjem, ker je dosti dokazov, da je krivo prisego. V državi Kaliforniji imajo postavbo, ki dovoljuje nižjemu sodišču razveljaviti obsodbo. Cocran je poudaril, če sodnik odkloni predlog in se skriva za reven tehničen vzrok, potem je dokaz tukaj, da se justični sistem v Kaliforniji bolj odira na tehniko kot človeško življenje.

Rezolucija, izjavljajoča lojalnost organiziranega delavstva napram vladi, naglašala, da bo izvršena smrtna obsodba nad Mooneyjem na podlagi krive prisige, da pride na slab glas justični sistem vse dežele in tvori večjo nesrečo za deželo, kakor če bi sovranska flota bombardirala naša mesta.

Rezolucija apelira na svezne oblasti, da podvzamejo potrebne korake, da ostane justica Združenih držav čista, ki jo hočemo uvesti po vsem svetu.

ŽENE NADOMESČAJO DELAVCE.

Spokane, Wash. — Zvezna unija šteje 12.222, ki je združena z "Ameriško delavsko federacijo", protestira proti nastavljanju žen v lesni in železniški industriji, ker je veliko delavcev brez dela. Unija izjavlja:

"Nastavljanje žen pri ročnem delu v Spokaneu narašča hitro. Žene nastavljajo sedaj pri težkem, nevarnem in neprimernem delu. Naše hvalisano kavaliteto je napravilo poklon dolarju."

Ko so zastopniki strokovno organiziranih delavcev razpravljali o resoluciji, so delašči izjavili, da je v Spokaneu precejšnje število delavcev brez dela in da je potrebno najemati delavce. Delalci, ki jih opravljajo delavci, dejatni govore neresnico, če pravijo, da ne morejo najeti delavcev, ker jih primanjkuje.

Zastopniki organiziranega delavstva so se izrekli odločno proti najemanju delavk za taka dela, ki jih lahko izvršujejo njih mošče.

Bogat zapeljivec mladega dekleta aretiran.

OBLJUBIL JE ZAKON IN JO ZVABIL V HOTEL.

Dekle je zdaj pod varstvom mladinskega sodišča.

Chicago, Ill. — Oblasti so aretirale Charlesa Cruzena, 47letnega tovarnarja za konzerviranje živil v Paxtonu, Ill., na obtožbo matere 16-letne stenografistke Gladys La Dieu. Aretacija je bila izvršena v Stratfordovem hotelu.

Prijeli so ga, ko je imel sestanek z dekletom, h kateremu so spremlili dekleta mati, detektivka in detektiv.

Ko so izročili Cruzenu zaporne povelje, je dekletu prišlo slabo, ki je sedaj pod varstvom mladinskega sodišča.

Cruzena so vtaknili v zapor, a so ga izpustili, ko je zanj podpisal "Ike" Roderick, profesionalen porok, za \$2,000 poročstva.

Hogan, namestnik državnega pravdnika, je izjavil, da bo Cruzen obsojen na strogo postavo.

Po izpovedi dekleta je Cruzen ujel v mrežo s staro povestjo o nesrečnem zakonu, da se loči od svoje žene in jo poroči.

Šestnajletna dekle pravi: "Ko sem bila tri mesece stenografistka v pisarni mr. Cruzena, mi je prišel pripovedovati o ljubezni. Pravi, da je lepe stvari, da mu njegova soproga ni simpatična in da doma ni tako srečen, kakor je taktar, če dela s menoj. Poslal me je v Chicago, da doblim naročila za njegovo trgovino, in doblila sem dobre marčice."

"Pričela sem zanj delati v zadnjem juniju v Paxtonu. V jeseni sem bila s mojo materjo v Chicagu. Nekega dne sem dobila pismo od Charleyja, v katerem mi je rekel, da se sestane s menoj v Hammond, Ind. Povedala sem nekaj svojih mater, da sem jo ukanila in šla sem tje. Prihodnji dan sem se vrnila. Kasneje je prišel v Chicago in naju obiskal. Prinesel je moji materi škatle z bonbončki. Končno me je pregovoril, da grem z njim v Detroit. Ušla sem, ne da bi materi kaj povedala. Ko sem se vrnila, sem rekla materi, da se hoče ločiti od svoje žene in da poroči mene."

"Ob drugih izletih v Chicago me je jemal v hotele ob mestni meji, češ, da me njegovi prijatelji ne smejo videti v njegovi družbi. Ko ni več o tem govoril, da me poroči, sem mu pisala strastno pismo. Poslal mi je \$20 in dejal, naj grem v mesto kaj kupiti in naj pozabim vase. Ljubila sem ga takrat. Oni dan je rekel, da pride v Chicago in je določil prostor za sestanek. Pisal je, da se je naveličal doma in da hoče mene."

V Stratfordovem hotelu je tovarnarja prišla roka pravica in končala sestanek z mladoletnim dekletom.

KAKO NEKATERI PRIGANJALCI RAZUMEJO BESEDO "SVOBODA."

Los Angeles, Cal. — Southern California Edison kompanija odpušča delavce, ki zahtevajo zboljanje delovnih razmer. Seveda so prizadeti tudi neorganizirani delavci. E. Payne, neorganiziran delavec, je bil tako nespameten, da je v svoji prošnji na superintendenta Wooda citiral izjavo neodvisnosti. Superintendent mu je odgovoril:

"Vaše ideje o razmerah med delavci in kompanijo so napačne; seveda je vaš citat iz izjave neodvisnosti, da ima vsak državljan neovrgljivo pravico do življenja, svobode in hotenja po svoji sreči, svobodoma pravilen. Jas sam verjamem sanj. Življenje imate, čeprav dvomim, da vam vaše misli dovolijo, da jo dosežete. Svoboda tudi imate, in da se bo vprašali, kaj vam je, vas Southern California Edison kompanija odpusti iz službe."

Kaj odgovori predsednik von Hertlingu?

NEMOLJI SO MIROVNE POGOJE KOS NAVADNEGA PAPIRJA.

Njena dejanja so v protislovju z načeli demokratičnega mira.

Washington, D. C. — Nemčija podaja vsaki dan več materijala predsedniku Wilsonu, da odgovori na von Hertlingove mirovne pogoje.

Zadnji teden je Nemčija dokazala jasno, da ne more nihče verjeti nemškemu kancelerju, da je Nemčija sprejela načela demokratičnega mira.

Nemčija je dokazala, da je mirovna pogodba, ki jo je podpisala z Rusijo navaden "kos papirja", ker poklika svoje armade vedno globlje v Rusijo.

Nemčija je pokazala, da ima namen obdržati Poljako, Litvinako, Kurlandako, Estonijo in Livonijo z orožjem pod svoje oblasti, dasiravno je obljubila, da imajo narodi sami pravico določiti svojo vlado. Medtem, ko je Nemčija hlinila, da narodom prikaže pravico samoodločevanja, je zahtevala, da Rumunsko odstopi Bolgariji Dobrudžo. Vsa dejanja Nemčije potrjuje predsednikovo izjavo, da nimajo mirovne pogodbe, sklenjene s sedanjiimi pruskiimi vladarji, več vrednosti kot kos navadnega papirja.

Nemčija je pričela kazati odločno, da hoče raztegniti svoj vpliv v Aziji, da ugrozi Sibirijo in Indijo. Nemčija ima imperialistične cilje v tej vojni in menda se ni sloveka, ki jasno sedi o dogodkih, da nemški imperializem ogroža demokracijo vsakega sveta.

Pruski imperialisti že zdaj delajo račune, da s pridobitvami iz te vojne še bolj pojačajo svojo militaristično mašino in se tako dobro pripravijo za naskok na civilizacijo. General tajntant baron Freytag-Loringhoven, podnačelnik nemškega generalnega štaba je napisal knjigo, v kateri prikaže, da Nemčija išče svetovno gospodarstvo.

V tej knjigi vprašuje, če je po sedanji vojni potrebna razoborožitev za vzdržanje trajnega mira. Na to vprašanje odgovarja pruski militarist: "Na to ne more nihče odgovoriti z garancijo za dolgotrajen mir, in trajajoč mir garantirajo le močne oborožbe."

Loringhoven nadaljuje po tem priznanju, da je nemško oboroževanje ohranilo mir za štirideset let. Za svetovno gospodarstvo je treba več sile, posebno na morju, pravi kajzerjev militarist, ker je le na ta način mogoče ohraniti mir. Norčuje se iz svetovne lige za mir in pravi, da mora nemško ljudstvo v preteklosti in prihodnosti zaupati v njegovo slavno armado in njegovo olavorikano mlado brodogradnjo.

Cilji Nemčije v tej vojni in bodočnosti so jasni, pa tudi nazor o trajajočem miru med demokracijo in prusko avtokracijo se tako ločijo kot noč in dan.

Predsednik Wilson bo seveda odgovoril na von Hertlingov govor. Kakšen bo njegov odgovor vspreči dejanja, ko jih je kajzerjeva Nemčija izvršila v zadnjih štirinajstih dneh?

V zaveznikih diplomatskih krogih govore, da take razmere zahtevajo vojno do konca.

STAVBINSKI DELAVCI NA JUGU NAFRUDUJEJO.

Atlanta, Ga. — Stavbinski tvrki R. M. Walker kompanija in Southern Terra Construction Co., sta priznali osemsturnih delavnik za stavbinske delavce.

VREME.

Danes nestanovitno vreme in hladnejše popoldne v severnem Illinoisu; jugozapadni vetrovi se spreminjajo.

Solnčni vzhod 6:08 a. m.; solnčni zahod ob 5:52 p. m.

Kajzer izteza grabežljive roke po Škandinaviji.

"Litvinci niso zreli za samovlado", pravi kajzerjev kancelar.

Haag, Holandija, 11. marca. — Nemčija je svoječasno obljubila Litvincem avtonomijo ali samovlado, zdaj pa poročajo z nemške meje, da se je kajzerjeva vlada premislila in ne bo dala Litvi obljubljene "svobode". Pred kratkem je bila v Berlinu litvinska delegacija s prošnjo, da nemška vlada izvrši svojo obljubo, toda kancelar Hertling je odgovoril, da je vlada po premišljevanju prišla do zaključka, da Litvinci "še niso zreli" za samovlado.

Nemčija nastopa z vsakim dnem ošabnejše proti avojim slabim sosedom na vzhodu. Odkar se je pojavila možnost, da zavladajo nemški princ na Finskem, je pričelo prusko časopisje — podkurjeno od vlade seveda — napadati Norveško, Švedsko in Dansko. Ti napadi se v splošnem tolmačijo, da hoče Nemčija, ki je okupirala Alandske otoke pri vzhodu v Botniški zaliv, z grožnjami preplahiti Švedsko, da preneha z vasko organizirano opozicijo.

London, 11. marca. — Po vesteh iz Stockholma so se večerj lakreale nemške čete na finska tla blizu pristanišča. Aha nasproti Alandskih otokov so milij zapadno od Helingsfors. Kakor javljajo, se je lakreale 2000 pešcev in večje število topničarjev. Ta vest še ni uradno potrjena.

Poročilo iz Stockholma se tudi glasi, da so Nemci lakreale na Alandske otoke 2000 mož in 300 konj z dveh bojnih ladij. V pristanišče Boherose je priplulo več nemških transportov.

Brezlična depesha iz Petrograda pravi, da je Čičerin, pomočni komisar za zunanje zadeve, poslal protest v Berlin proti iskrenvanju čet na Finskem, ker to je direktno kršenje šestih točk v nemško-ruski mirovni pogodbi. Tam je namreč rečeno, da se vprašanje finskih otokov reši mednarodno.

Washington, D. C., 11. marca. — Nemčija namenoma išče sovražnosti s škandinavskimi državami. Njen namen je dobiti pod svojo kontrolo škandinavski polotok in ustanoviti mornariška oporišča v prirodno utrjenih pristaniščih norveške obali.

Tako si razlagajo tukašnji diplomati grožnjo nemške vlade, da bo Švedski zapri Severno morje. Nemčija menda špekulira na izhod do norveškega obrežja, vlad česar bi se podvojile morske operacije zaveznikov; za takšno pridobitev bi kajzer naravno rad dal vse okupirano ozemlje v Belgiji in na Francoskem.

Škandinavski diplomati v Washingtonu so v očitnem strahu. Sama osvoboditev Finske nima za kajzerja veliko vrednosti, četudi bi služila za bazo operacij proti Rusiji. Nemci imajo krajšo pot v Petrograd iz Estonije kot prek Finske. Toda okupacija Finske pomeni kontrolo na Baltiku in čez Botniški zaliv. Alandski otoki, ki jih je kajzer zasedel pod pretrizevo, da mu bodo služili za oporišče operacij na Finskem, so bolj švedski kakor finski. Nahajajo se kakih 70 milj od Stockholma in kontrolirajo ves švedski promet med severnimi pristanišči v zalivu ter industrijskimi središči Švedske.

Venemško časopisje agitira za prelom diplomatskih stikov z Norveško zaradi trgovske pogodbe, ki jo je zadnja sklenila z Združenimi državami. Nadalje očitno groze Danski z vojno, ker se je "predmislila" internirati nemško morkvo s parnika Igotz Mendi, dasiravno se je interniranje izvršilo natančno po določbah haške konvencije.

Švedska je danes morda bližje vojni z Nemčijo, kakor kateri druga neutralna država. Danska je še itak pod paleom Nemčije in

še misliti ni, da bi se postavila Nemcem po robu. Norveška je varna toliko časa, dokler sta Švedska in Danska neutralni.

Neutralci se obračajo proti Nemčiji.

London, 11. marca. — Infanija kajzerjeve politike, ki se areali v mirovnih pogojih napravljajo v Rumuniji, je naredila jako slab uplivi na šest ostalih neutralnih držav v Evropi. Vsaka teh držav se lahko še zdaj smatra sovražnikom nemške agresivnosti.

Hrupna nemška propaganda, ki je cvetela na Španskem, je doblila skeleč udarec pri zadnjih državoborskih volitvah; vrhutaga je Španija pravkar sklenila trgovsko pogodbo z Združenimi državami, iz katere se da izvajati prijateljska neutralnost napram zaveznikom.

Švicarska vlada je snila tamkaj naseljenim podanikom Nemčije odmerek kruha za petdeset odstotkov kot protest, kar so nemške submarinke potopile parnik "Sardiner", na katerem je bilo 3,855 ton žita, namenjenega v Švico.

Nizozemska je odklonila zahtevo nemške vlade, da mora spreminiti novo plovbno pogodbo s Anglijo.

Gorodnoto škandinavskih neutralorov napram Nemčiji, ki hoče biti absolutni gospodar na Baltičkem morju, je še daleč vrhunec in možnost oboroženega konflikta je mogoča.

Ameriška vlada ni sprejela stališča.

Washington, 11. marca. — Vladni uradniki so danes izjavili, da je program vlade z ostrom na rusko-japonski položaj nesporen. Ruska situacija sploh stoji, kakršna je bila zadnjih par dni. Nekaj se govori, da je japonska vlada ponovila sugestijo, da Združene države odobre v načelu militaristično demonstracijo v Sibiriji, kakor so jo odobrile Anglija, Francija in Italija.

V oficijelnih krogih pravijo, da ameriška vlada ne stori nobenega koraka v zadevi japonske intervencije, dokler vsesrčni svet ne zavrže ali sprejme nemško mirovno pogodbo. Vsesrčni kongres se snide jutri (v torek) v Moskvi in zaključki delavsko-vojaških delegatov bodo služili za podlago nadaljnji akciji ameriške vlade. Vladni uradniki upajo, da svet zavže ponizovalno pogodbo, ki je bila vlijena ruskim delegatom pod ostrinami bajonetov, in ako se to zgodi, tedaj bo predsednik Wilson — kakor je sklenila v poročilu poslanika Francisa — pripomnil vsesrčni svet za ustavno vlado Rusije, ne da bi čakal na tradicionalno stabilnost novega režima.

Ako se bo predsednik držal svoje stare navade, tedaj nastopi v kongresu s osebno poslanico, v kateri bo razložil položaj v Rusiji in utemeljil svoj sklep. Pripomnil bo sovjetno vlado kot bojerni faktor in novega zaveznika v Rusiji mora imeti za posledico, da bodo tudi ententni zavezniki sledili Wilsonu in pripoznali bolševiške vlado. Ako Združene države pripoznajo vlado sovjeta, je gotovo, da zavezniki ne bodo mogli več zagovarjati japonske invazije, razen če bi se sam svet izrekel za kaj takega.

Stališče Združenih držav je torej — nadešno škanje na akcijo ruskega sovjeta. V državnem departementu pravijo, da vlada ni prešla nobenih novih diplomatskih poročil od poslanika Francisa niti iz Tokija, katera bi spremenila njeno sedanje stališče.

"PROSVETA" prinese splošno vesti, medtem ko lahko to kupa poročil vseh dni, se samo ob uradnih. Naravnost cel

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oglepaju n. pr. (Februarja 25-15) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

TUKAJ JE.

Casnikarski in oglašalni agentje in fanatiki so dneve in tedne oznanjali prihod Billyja v Chicago in tako delali reklamo, da privabijo občinstvo na kolodvor.

Spretno prirejena reklama je storila svoje in na kolodvoru se je zbrala množice radovednih zijal, verskih fanatikov in drugih ljudi, ki ni nič izrednega za mesto kot Chicago, ki šteje okoli dva milijona in pol prebivalcev. Starejši ljudje pravijo, da je Barnuma, znanega cirkuškega lastnika, ki je spregovoril znane besede, da ljudstvo ljubi humbug, pričakovala včasih še večja množica. Prihod Sundayja v Chicago ni nudil prav nobenih izrednih dogodkov. Vse je šlo v starem Chicagu svojo staro pot. Vrabe so čivkali na strehah, težki tovorni avtomobili, obloženi s tovorom, so drveli po ulicah, in nenamazane ose navadnih parizarjev in težkih voz so škripale, kakor če pride navaden človek v Chicago.

"Prosveta" je vedno zagovarjala načelo, da je vera privatna zadeva posameznika, ker delavsko gibanje ne more priznati verskih predsodkov in se morajo delavci ne glede na vero združiti in bojevati za izboljšanje svojih razmer, če hočejo kaj doseči.

Ali z Billyjem je drugače. Sunday se je vmešal kot evangelist, za katerega se je sam proglasil, v delavsko gibanje in je služil v sporih med delavci in podjetniki le podjetnikom.

Ob času stavke rudarjev leta 1914 je Billy obdržal več evangelijskih pridig v Coloradu. Gospodje premogarski baroni so ga hoteli imeti in seveda so dali tudi potrebni denar, da je prišel. Bil so premogarski baroni, ki so najeli profesionalne pretepače in so večalimani odgovorni za masaker otrok in žen pri Ludlowu.

Billy je ostal precej časa v Coloradu in pridigal. Ali nikdar ni obsojal lakomnosti premogarskih baronov in se spomnil Ludlowa v svojih pridigah. Izkoriščanim rudarjem je venomer trobil, da je "žganje" krivo njih nesreče, kakor da so vsi rudarji od najstarejšega rudarja do najmlajšega dečka sami žganjarji. Njegove pridige niso bile drugega kot velika žalitev za rudarje.

Takrat je gledala vsa ameriška javnost na dogodke v Coloradu in premogovniški baroni so se čutili prizadete. Storititi je bilo treba nekaj, da obrnejo pozornost javnosti od sebe in najeli so Billyja, da prične kampanjo za prohibicijo v Coloradu.

Pozabljen so bile mizerne mezde, v pozabljivosti je utonil masaker pri Ludlowu, ko so odhajali volilci na volišča. Premogarski baroni so dosegli svoj namen. Pozornost so obrnili od sebe, država Colorado se je pridružila prohibicionističnim sestram, rudarji in delavci so pa ostali ravnotaki siromaki, kot so bili pred prihodom Billyja v državo.

Te dni se je završila zelo važna obravnava pred sodnikom Alschulerjem radi razmer v ameriških klavnicah. Neki advokat mesarskih magnatov se je trudil dokazati, da je tudi v klavniškem okraju, v katerem prebivajo klavniški delavci, vse bede krivo žganje. Zdaj je prišel Billy, da ponovi in oznanjuje to frazo, ki nič drugega kot velika laž, s katero se hoče omračiti možgane delavcev, da ne spoznajo pravih virov svoje bede.

V čigavem interesu je prišel Billy v Chicago? Ali bo mogoče bičal mesarske magnate in druge industrijske kapitane, da ne vidijo v delavcu človeških bitij s pravico do življenja in blagostanja? Ne, tega Billy ne bo storil, ampak zapel bo svojo staro pesem o žganju in da je plesanje strašen, neodpušljiv greh.

RAZSTRELIVO V VOJNI IN MIRU.

Večinoma je farmarjem v srednjem in severnem zapadu znano, kako je treba ravnati z dinamitom in smodnikom in kakšen je njiju učinek. Še danes rabijo farmarji dinamit in smodnik, da izrujejo šture na svetu, na katerem so posekali les, da ga pripravijo za njivo. Smodnik rabijo

tudi za rahlanje zemlje, kadar sade drevje ali pa rastline z dolgimi koreninami kot na pr. alfalfa in sladko deteljo. Smodnik dobro služi tudi pri kopanju jarkov, lomljenju kamna itd.

Farmer je pronašel, da je tako delo nevarno in da stane denar. Združene države zdaj izdelujejo razstrelivo in ga rabijo v velikih množinah, kajti ameriška republika je v vojni z močnim sovražnikom, ki ima precej iznajdljivih talentov in se je odločil, da porazi Združene države.

Treba je milijarde dolarjev za izdelovanje razstreliva in izvežbanje mož, da znajo z uspehom rabiti topove. Razstrelivo, orožje, vojske je treba transportirati na bojišče v Evropo, kar zopet stane denar. Vse to je treba, da se porazi sovražnika z njegovim lastnim orožjem. Nemčija rabi vsa svoja učinkovita razstreliva, da užene svoje sosede, med tem ko ga je ameriška republika rabila v mirnem času za kulturna dela na polju in v kamnolomih.

Vsak denar, ki ga ameriški poljedelec naloži v zadolžnicah svobode, pomaga vladi, da mornariški in vojni department dobita sredstva, s katerimi zrušita sovražno silo, ki je prepričana, da mora smodnik služiti le topovom in sinovi njenih farmarjev pa "topovom za krmo".

Vsak farmar naj kupi zadolžnice svobode, če noče, da bo vsemu svetu zapovedala militaristična in avtokratična sila, ki ima namen ubiti demokracijo svega sveta.

DOPISI.

VELIK ORGANIZACIJSKI ZBOR.

Chicago, Ill. — V nedeljo dne 10. marca se je vršilo zborovanje članov Hrvatskega saveza, Srbske Hrvatskega saveza, Srbske narodne obrane in Slovenske narodne zveze v Češki ameriški dvorani. To zborovanje ni imelo značaja javnega shoda, dasiravno so mnogi mislili, da bo to nekaj javni shod, valed tega je bilo navzočih vsesplojno ljudi, ki niso člani omenjenih organizacij.

Zborovanje je otvoril dr. Ante Blankini, ki je pozval zastopnike podružnic vseh treh narodnosti, naj pridejo na oder. Pozdravil je navzoče občinstvo, ter hvalil delovanje predstavnikov jugoslovanske ideje, v prvi vrsti tiste, ki so pozneje nastopili na shodu, kot dr. Hinko Hinković, dr. Ljubo Leontić in Milan Marjanovič. Blankini je tudi priporočal navzočemu občinstvu, naj se po shodu v ravno tej dvorani udeležijo nekake rokoborbe, ki se je vršila med Dalmatincem Pleščinom in še nekim drugim rokoborcem. Čisti dobiček bil v korist Jugoslovanskega odbora.

Nato je podal besedo dr. Hinko Hinković, ki bi moral govoriti o "značenju krfske deklaracije." Hinkovićev govor je bil zelo kratek in tudi krfske deklaracije se ni dosti dotaknil. Izjavil je, da "da v krfski deklaraciji je morda kaj takega, kar bi ne smelo biti in morda ni v nji kaj takega, kar bi moralo biti. Krfska deklaracija — je dejal govornik — je bila plod takrat obstoječih razmer. V nji se je pred svetovno javnostjo hotelo prikazati zahteve ne samo Srbije nego vseh Jugoslovancev. Krfska deklaracija je bila v prvi vrsti naperjena proti aspiracijam Italije."

Kakega pomena tudi Hinković ni pripisaval krfski deklaraciji, kot tudi večina vseh drugih govornikov ne, ki prihajajo iz Londona. Tako govore na shodih pred ameriški Jugoslovanci. Kadar pa nastopijo pred ameriško publiko, pa tolmačijo krfsko deklaracijo v popolnoma drugem smislu. To je seveda stvar njihove taktike v propagandi za Jugoslavijo.

Hinković je dejal, da so sedaj Slovenci v domovini na čelu gibanja za združenje vseh Jugoslovancev v eno. "od vanje države popolnoma neodvisno državo pod habzburškim žezlom. To je ena glavnih točk v deklaraciji, ki jo je sprejel Jugoslovanski klub dne 30. maja 1917 od tega dne naprej, je nadaljeval, že obstoji Jugoslavija. Da so v tej deklaraciji pridejali zahteve, da mora biti ta država pod habzburškim žezlom, je razumljivo, ker se pod današnjimi razmerami v Avstro-Ogrski ne more zahtevati naše združenje drugače, kot da se reče, da ga zahtevamo pod vladjo Habzburžanov. Faktično pa je deklaracija Jugoslovanskega kluba identična z našo in zahteva ravno to, kar mi zahtevamo — je dejal Hinković — in nadaljeval: vzrok,

da so danes Slovenci na čelu gibanja za združenje Jugoslovancev je ta, ker je njihov položaj kot naroda najobupnejši med Jugoslovanci. Preti jim nevarnost od nemških elementov, ki jih potiskajo v morje, toda od morja jih pa rinejo nazaj Italijani. Valed tega je za Slovence združenje z Jugoslovanci življenjskega pomena. Med temi so ljudje, ki agitirajo za samostojno srbsko, za samostojno slovensko in za samostojno hrvatsko državo. V taki propagandi ni rešitev nobenega prizadetih narodov, najmanj pa slovenskega naroda. — Dejal je, da Jugoslovanci kljub kritični situaciji, ki je nastala zadnje čase, ne smejo obupati v pravičnost svoje borbe. Tudi, če se danes ne dosežejo združenja, moramo naš boj vršiti naprej.

O kakih garancijah, o katerih smo svojčasno toliko čuli, ni Hinković prav nič omenil, dasiravno je on ena vodilnih čeb v londonskem odboru. V svojem govoru ni niti najmanj napadel svojih političnih nasprotnikov.

Drugi je nastopil dr. Leontić, ki je govoril o organizacijskem delu. Kritiziral je nekatere notranje nesporazume, ki so se dogajali v njihovih organizacijah in med njihovimi listi. Dejal je, da bo treba med njimi še mnogo dela, predno bodo organizacije popolne. Zahteval je, da se deluje na to, da bodo Hrvatski savez, Srbska narodna odbrana in Slovenska narodna zveza dajale direktivo vsemu političnemu gibanju med ameriški Jugoslovanci. Zato je pa potrebno tesno združenje vseh treh organizacij. Iz vseh drugih jugoslovanskih organizacij v Ameriki, pa naj si bodo kakoršnekoli, se mora izključiti vsaka politika. To je parkrat ponovil.

Nato se je ceremonijalno polalavljil, ker namerava odpotovati v Kalifornijo.

Tretji govornik, ki so ga imeli na programu, je bil Milan Marjanovič, ki se je tudi poslavljil, "na polasku za Južno Ameriko."

V prvih vabilih na shod v "Jugoslovanski Zastavi" je bil kot govornik namerjan tudi dr. Bogomil Vošnjak in več drugih, o katerih se je že prej vedelo, da ne bodo nastopili na shodu, toda reklama je rekla.

Vošnjak je poslal telegram iz Minnesote, kjer se mudi na agitacijskem potovanju, da je zadržan, valed tega se zborovanja ne more udeležiti. Razume se, da je poslal običajno častitko temu zborovanju in naznanil, da je na železnem okrožju ustanovil 8 podružnic S. N. Z. Leontić je odsvetoval namerjenih govornikov opravičiti s tem, da so nekateri odklonili sodelovanje, ker je shod prav za prav zborovanje članstva in ima organizatorični pomen, kjer popolnoma zadostujejo članski govorniki, drugi so pa zadržani. Ker je bilo na shodu tudi nekoliko šestdeset Slovencev, med njimi par članov podružnice S. N. Z. se je Kušarju in J. Zupanu zdelo potrebno, da nastopi tudi en slovenski govornik. Vlogo je prevzel Ivan Zupan, ki je dejal, da ni bil njegov namen govoriti na tem shodu in da obžaluje, da je

dr. Vošnjak zadržan. Izjavil je, "da se peščica člaskih Slovencev strinja z vsem, kar so danes povedali govorniki." V nadaljnjih par stavkih je pozival navzoče, naj pomagajo predsedniku Wilsonu v njegovi borbi za osvoboditev malih narodov in zaključil svoj govor z "Naprej zastava slave."

Med govori je igrala Hrvatska glasba razne himne, med njimi tudi maršeljezo, toda "Naprej zastava slave" niso zaigrali, četudi bi se "spodobilo" po Zupanovem govoru.

Končno je nastopil še hrvatski župnik rev. Relić, ki se je neznanako zahvaljeval in ključal božji blagoslov nad Hinkoviča, Leontića in Marjanoviča, ki so "žarki na jugoslovanskem obzorju."

Ko so bili govori končani, je ostalo še kakih sto ljudi v dvorani, ki so imeli nalogo izvoliti razne odbore, med njimi tudi enega, ki naj bi popisal udanostno resolucijo in jo poslal predsedniku Wilsonu.

Na shodu je bilo okoli 700 ljudi iz Chicago in okoliških mest. Zborovanje je bilo mirno, le semintja so se čuli kliči o prodanih boljševiki in parkrat je nekdo zaklical tudi Cvetkovo ime.

Kot je že na hrvatskih in srbskih shodih navadno mnogo ceremonijalnosti, jo ni manjkalo tudi na tem shodu. "Rukovanja" je bilo na odru dovolj, ravno tako raznih hvalospevov o neizmirlnih zaslugah na narod, ki si jih je stekel ta ali oni govornik. V počast govornikom je predsednik shoda dr. Blankini večkrat pozval občinstvo naj vstane in jim s tem skaze svoje spoštovanje. Skoro na vsakih deset minut je bilo treba vstati: Če ni igrala godba, se je pa vstajalo govornikom na čast.

Kolektovalo se je na shodu dvakrat in poleg kolekte se je ves čas prodajalo tudi vstopnice za večerno prireditev. Nabrali so dvesto dolarjev. Razni hrvatski in srbski veljaki in trgovci so dali po dva do pet dolarjev in tudi več. Sploh so Hrvatje radodarnost v tem oziru kot pa Slovenci. Prireditev navsezadnje ni bila tako sijajna, kot jo bodo od njihove strani oglašali, če se pomisli, da živi v Chicagu in okoliških naselbinah na deset tisoč Hrvatov in Srbov.

Poročevalec.

West Newton, Pa. — Ko sem pred dobrim letom pisal par dopisov v Prosveto, se mi je od neke strani očitalo, naj nikar ne mislim da sem še kak profesor ali celo pisatelj. "Dobro — sem si mislil — bom pa vtihnili, ker v resnici nisem trgal hlač v vilih šolah." Menil sem, da bodo poročali drugi iz naše naselbine, ki so zmogljivi kot jaz; pa nič, nihče se ne oglašil; od vsespodov se čitajo dopisi po slovenskih listih, le iz naše naselbine ga ne najdete. S tem se ni rečeno, da ni kaj poročati. Žal, da moram reči, da je tej brezbrčnosti rojakov kriva sedanja delavska in politična situacija. Ker mi pa ravno sedaj dopuščam čas, se bom zopet ojnajčil in napisal poročilo. Pričel bom, kot navadno drugi dopisniki, s opisovanjem delavskih razmer: Eden izmed tukajšnjih treh premogokopov obratuje še dovolj povoljno, le da so v njem jako slabi prostori, polni kamena in vode. Je tudi nekoliko dobrih prostorov, v katerih se boljše zasluži, toda ti proti množini slabih niti v poštev ne pridejo. Drugi premogovnik pa obratuje jako slabo: V zadnjih štirinajstih dneh smo delali vsaka skupaj samo petindvajset ur. Danes, ko pišem ta dopis je že 7. marca, pa še nismo delali niti eno uro v rovu. Te razmere so krive, da pritiskajo premogarji na zgoraj imenovani rov, tako da se bo kar norčuje z delavci, ki ga vprašujejo za delo. Pri delu pa poriva po dva moža v en prostor, kjer bi moral delati le eden; tako smo torej vsi prizadeti. V bližini je en premogovnik, katerega je premog zelo nizek in je šele pri čel obratovati, zato ne potrebuje dosti delavcev. Take so tukajšnje delavske razmere in kakor se sliši, tudi drugod ni nič boljše. Od 19. februarja pa do 7. marca, to je v 16. dneh smo delali deset ur. Ali se to ne glasi nekako čudno, ko vsespodov pripovedujejo o pomankanju premoga? Mi premogarji smo pa večinoma brez posla in razume se, če ne delamo tudi ne zaslužimo in na ta način smo prizadeti mi in odjemalci premoga. Vzroke za take razmere naj

išče vsakdo sam. Jaz pravim, da nekaj ni prav v tem gospodarstvu in dokler bomo dopustili kontrole nad produkcijo privatnim podjetnikom, ne bo nič boljše. Privatnim podjetnikom je treba vzeti vajeti iz rok, kot so to storili raski revolucionarji. Ne dolgo tega, sem čital v nekem slovenskem listu dopis, v katerem piše imenuje ruake bolševike roparje. Je pač resnično, da se med našimi delavstvom še vedno dobe ljudje, ki ne vedo, da se jim ne more vzeti drugega kot delavne roke, pa magari, če bi se "talalo". Da se dobe med nami take vrste ljudje, je gotovo kriva naša vzgoja, še iz starega kraja. V šolah je bil glavni predmet učenja katekizem; kaj pa uči katekizem? Ponižnost in pokorščino ter molčanje za naše krvose in vladarje, za druge take neumnosti. To je bilo v starem kraju, kjer sta prevladovala v vsem javnem življenju duhovnik in žandar; ampak tu v Ameriki imamo mnogo več možnosti, da se otremo teh naukov in take vzgoje iz naših mladih dni. Tudi jaz sem taval v taki, kot vsakdo drugi, toda pred menoj in armado drugih se je razvil dan! Kdaj pridete na vrsto vi, ki imenujete podražljive industrije in javnih naprav rop in ljudi, ki to izvršujejo, kot na primer ruski bolševiki, roparje. Ljudje, ki to govorijo, ne razumejo svobode, niti pomena besede demokracija, še manj pa poznajo naše razmere; o vseh teh stvarih ne razumejo niti toliko, kot zame na citre.

Tu imamo sedaj tudi večeršo šolo za učenje angleškega jezika, kako potrebno je znanje angleške v tej deželi, to menda vsakdo ve. Toda zdi se mi, da je med našimi rojaki vse premalo zanimanja za to stvar.

Učitelja imamo dobroga, le čenecv je bolj malo. Rojaki, ki rabite to priliko, ki se vam nudi in pridite v večerno šolo in spoznali boste, da vam bo koristila.

Našemu bratu Anton Dragarju je dne 7. marca umrla žena; pustila je pet nedolžnih otrok.

Bodi ji lahka, ameriška grobaljujočemu bratu pa moje solze.

DRAGINJA V GLAVNI MESTU.

Washington, D. C. — Dragin v glavnem mestu je prišla po kazih "statističarja" v delavski departmentu že pred desetimi leti. Za en dolar kupi danes gospodinja toliko moke kot za 50 centov pred desetimi leti. Še bolj je podražila koruzna moka. Še spodinja je pred desetimi leti bila toliko koruzne moke, kolikor jo danes kupi za 34 centov. Tako je tudi z drugimi živili. Je gospodinja pred petimi leti bila 5.2 funtov goveje pečene en dolar, ji mesar danes odnese še 2.07 funta. Prištevaje čenke je takrat kupila 6.3 funtov, danes jo dobi le še 2.08 funtov. Dolar je danes pri namizju v primeri z njegovo vrednostjo pred desetimi leti vred le še 50 centov.

ZAKAJ PONEKOD PRIMANJE KUJE DELAVCEV?

Seattle, Wash. — Koenig Candy kompanija izjavlja v poročilu, da so delavske razmere nemirljive, ker primanjkuje delavcev. Komisija se je obrnila na organizacijo sledečih carskih delavcev za informacije in dobila odgovor.

Unija je sporočila, da je delavcev in delav ustavilo delo avgustu, ker so bile delavne mere neznosne. Tovarnarji lahko dobe možne delavce, če jih hočejo.

Industrijska komisija je pošlila pismo Koenig Candy kompanije na polico, ker ni njena loga, da oskrbuje tovarnarje stavkokazi.

IZREDEN PROFIT.

New York, N. Y. — National Enameling and Stamping kompanija naznanja, da je napravila izredno velik profit. Dobila je \$3,801,292. Pod odčitki je 100,000 nadprocentnega davka dovolj visokih vsot za toliko opremo, je laniški profit \$1,678,271 višji od prejšnjega. Delničarji prejmejo na delo \$34.30.

**Ameriško-francoski napad na lo-
renski fronti.**

Boji v Belgiji.
London, 11. marea. Vojni stan poroča, da so Nemci ponovili lokalni napad prejšnje noči vzhodno od Paschendalea, toda bili so odločni. Sovražna artilerija je precej delavna na fronti od kanala La Bassée do Ypresna.

Angleške čete so izvršile večji napad južno od St. Quentina. Nemci so imeli več smrtnih, nekaj je bilo ujetih in Angličani so jim vzeli dve strojni puški.

Glavna priča pri zaslišanju je
ili dr. A. L. Bennett, kriminolo-
g, ki je dodeljen državnemu
inšpektorju E. J. Bennett je

Konzumna zadruga je bila ustanovljena pred petimi leti. Konkurencija med trgovci ni bilo velika. Zadruga je imela povzročila, da so padle cene življenskih potrebščin za 15 odstotkov, poleg je za svojih članom izplačala še dodatno dividendno. Tako so člani znižali življenske troške za 5 odstotkov. V teku petih let se je zadruga tako razvila, da pro- je na četrti leta za 840.000 blaga.

ZELO KORISTNE STVARI.

Raspisujem raznu suho robu in druge pripomočke ki so opisani v knjigi: "**Domaci zdravnik**."—Inam tudi mnogovrstne ditave ki so opisane v kuhinjskih knjigah in so potrebne za pripravookusnih jedi, razna semena, kakor seme za solato; peteršilj, fižol, korenje, itd.

Prosimo po cenike.

MATH. FREDER.
P. O. Box 1613, New York, N. Y.

[illegible]

NORTH SIDE STATE BANK
ROCK SPRINGS, WYO.
IMA KAPITALA IN REZERVE \$100,000.00
Je izredno pripravljen in opremljen za poslovanje s
SLOVenci, HRVATI, SLOVAKI in drugimi SLOVANI
Mi posilimo denar vašim prijateljem v vaše domovine po najnižjih stopah.
Pisbujeva 4 odstotna obrest na banke vloge.
MOČNA, KONSERVATIVNA NAPREDNA INSTITUCIJA.

VELIKA VAS

ROMAN

Francuski spisatelj **EDGAR MONTEIL**
Prevodil **F. K.**

"Moj ljubimci Monestrel, vem kaj rečem, plačam mu zahtevano vsoto in on mi jo bo odstopil."

"Tu se pa motite."
"Ne motim se, kajti — zakaj bi vam zamoljal, prišla sva še obravnavati radi tega in upam, v kratkem bosta gotova... Ali za to ne gre, prišel sem vas prosit, če bi hoteli biti ena poročnih prič?"

"O, z veseljem, gospod Laforet."
"Drugega ne želim za danes nič, lepa hvala in lahko noč."

"Na svidenje!"
"Kako?" si je mislil Monestrel, ko je spremljal Laforeta skozi vrata, "on bo zopet notar, mogoče celo župan — na vsak način grem k poroki — gotovo bo zopet gostovanje..."

Ko je prišel Monestrel zopet v sobo, ga vpraša Lucija: "Ti vendar ne misliš resno s Chanatovo stvarjo?"

"Zakaj ne?"
"Ker je res smešna."
"Gotovo, v vsakem oziru!"
"Ali občina je vendar dolžna svojemu županu to slaviti?"

"Če bi ga hotela slaviti, bi prišla še sama na to. Kaj pa je vendar storila za naš kraj? Potem pa, kdo ti bode pa verjel, da si dal ti v ta namen sto frankov?"

"Zakaj ne? Če se meni zljubi dati sto frankov, ali jih nimam?"
"Ne, tega nisi zmogel!"
"Kaj hočeš reči s tem?"
"Lahko si tolažiš, kakor hočeš."

"Razumem, da si ti nesramna."
"Nisem nesramna, pač pa vidim že vnaprej, da se ti bodo ljudje smejali."

"Lucija..."
"Oče, ti me vendar ne misliš zopet tepeti?"
"Toda Lucija," miri mati.
Deklica se vadi, vzame svečo, jo prižge in s mirnim "lahko noč" zapusti sobo.

"Včasih je res preveč prodrzna," pravi Monestrel.
"Pusti jo vendar," odgovori žena, "saj veš, da je to v njenem značaju, ko bode enkrat omenjena, ji še moč obrne glavo na pravo stran."

Drugega dne je bil Monestrel k davkarju.
"Dober dan, gospod davkar," ga pozdravi Monestrel.

"Dober dan," odvrne Slepič, ki je korakal razburjen po sobi s nekim papirjem v roki. "Povejte mi, ali niste tudi vi član literarnega kluba?"

"Seveda."
"Torej me tudi vi niste hoteli sprejeti?"
"Jaz! O gospod pl. Slepič, če bi bilo v moji moči... jaz sem radi tega neustojljiva... Toda kaj morem sam, sredi teh ničvednih republikancev."

"Imptopite vendar."
"Saj sem samo za to, da slišim, kaj govore."
Gospod Slepič se nasmehuje.

"Sedite vendar, gospod Monestrel," reče. Ko sta oba sedla, mu pokaže pismo, ki ga je držal ves čas v roki. "Berite, ravnokar sem ga dobil."

Glasilo se je:
Spoštovani gospod!
Zbor članov literarnega kluba obžaljuje, da se vaši prošnji za sprejem ni moglo ugoditi.

Z odličnim spoštovanjem
predsednik literarnega kluba
J. Malama
notar.

Monestrel je stresal nejevoljno glavo.
"To je vnebovpijoča krivica."
Nesramnost je to! vpilje davkar jezen.

"Toda jim še pokažem, kaj se pravi mene žaliti, dam jim klub zapreti."

"Prav imate, gospod davkar. Med tem pa si vas dovolim opozoriti na malo slavnost, ki bo republikance grozno jezila."

"Vem, vem, Chanat mi je že pravil o tem. Toda pridite v salon, tam bosta nemotena."

Ko sta bila v sobi s zlatimi lilijski in podobni papeži in kralja, nadaljuje gospod pl. Slepič: "Župan vidi v tem samo osebno slavo, meni pa se sdi stvar drugačna. Občine naj vidi, kako priljubljen je blago misleči župan, in kako ga znamo čestiti. — Saj veste, da smo pred volitvami, slavnost, ki jo napravimo našemu županu, ne smeš vplivati tudi drugje ugodno za našo stvar. Ali ste prinesli nabiralno polo s seboj, ljubim Monestrel?"

"Ravno sem jo vam hotel predložiti, gospod davkar, če ste zadovoljni."

"Gotovo."
Gospod pl. Slepič je vpisal dvačest frankov, Monestrel pa se je podpisal s sto franki. Potem sta oba najprej k župniku, potem k baronici in mirnovnemu sodniku, ki so dali vsak po pet frankov. Pri Charanconovih sicer ni bilo zakonitih doma, ker sta šla s Chanatom k poroki, ali deklica je izročila gospodoma petdeset frankov, katere sta pustila onadva doma za njima znani namen.

Posetila sta še par drugih in končno sta zbrala dvesto in petdeset frankov.

"To zadostuje," pravi davkar, "sedaj pa hočem sestaviti program in skrbeti za izvršitev, najbolje je, da storiva vse sama in se ne zanašava na druge."

Davkar je sestavil vnapred sam, Monestrel je samo pritrjeval.

Medtem pa je šla Lucija k Ani in ji je povedala o Chanatovem obisku.

"Povej tvojemu očetu vas stvar in če jim more pokvariti igro, bo me jako veselilo, seveda izdati me ne sme."

Crillon se je lotil stvari jako zvit. Šel je z Albertom, Pavlom in še dvema prijateljskima v klub, ravno oni čas, ko je vedel, da dobi tam Monestrela.

"Ali ste onih sto frankov, ki vam jih je dal Chanat, tudi resnično oddali?" ga vpraša Crillon pri svojem vstopu.

"Seveda," odvrne Monestrel nepremišljeno. "Saj ne mislite, da spravim denar v svojo šep!"

Crillon in njegovi prijatelji udarijo v glasen smeh.

"Kako, kaj," pravi sedaj Monestrel, "ne razumem vas, katerih sto frankov?"

"Vedeli smo, da niste zmogli, da bi dali iz svojega žepa sto frankov, tudi ne, če je treba počastiti vašega ljubežga župana, — bili smo o tem prepričani."

"Ne vem, kaj hočete od mene," reče Monestrel, vzame klobuk in odide brez pozdrava.

Albert pa je vzel pero in napisal poročilo za časopis "Revue du Dauphiné."

Dva dni pozneje je dobil sto iztisov istega časopisa, v katerem je bila sledeča notica:

Ljudsko slavlje.
Bonapartistični, klerikalni, reakcijski in št. župan ene naših občin si je mislil, da je njegovo mestice dovolj skrito v Chambarausi in ločeno od drugega sveta, da si lahko priredi sam slavnost, po kateri njegovo samoljublje in slavoželjnost neizmerno kopirni.

Želi, da bi njegova novo poročena hči prišla domu pod slavoloki, ki jih je postavila občina za svojega ljubežga župana.

Da bi si bil pa tega popolnoma gotov, je dal sam denar, katerega naj bi potem občina podpisala na nabiralno polo. Spisal je tudi slavnostni nagovor, katerega naj bi govoril njegov pomočnik, dal je povelje, naj se strelja pri njegovem prihodu. Želel je razen tega, da bi bile hile okrašene s preprogami, cvetlicami in zastavami, kakor pri procesiji.

Žal pa, da se je vsa reč razkrila in župan omenjene občine je v nevarnosti, da bo slavil svoj prihod pač le kot priprost mešan.

Ta članek, katerega so republikanci povsod razširili, je seveda onemogočil nameravano slavnost. Republikanci, kateri so kmalu izvedeli imena onih, ki so podpisali nabiralno polo, so jih dražili, kjer so le mogli, Chanatovega pomočnika pa so prosili, naj jim govori slavnosten govor v vajo, in so se smejali Monestrelom sto frankom.

"Mož je res velikodušen, če ga nič ne stane," so rekli.

Pod temi pogoji je bilo seveda vsako slavlje nemogoče. To je bilo pa še nerodnejše, ker nihče ni vedel Chanatovega naslova, ker ga ta ni nikomur pustil iz bojami, da bi se kdo domislil poizvedovati o premoženju njegovega zeta, katero ni bilo tako slajno, kakor je pravil on.

Radi tega ga niso mogli obvestiti, in ko je prišlo onih pet voz, kateri so peljali svate, je bil župan jako neljubo presenečen, ker ni ugledal ničesar prišakovanežga. To je bilo še slabeje, ker je Felibienovim starišem že govoril, da mu mislijo ljudje prirediti slavlje.

Sedaj pa se ni ganilo nič in Roybona je bila kakor druge dni, samo tu pa tam je stal kdo na pragu in se je smejal še zaničljivo, kakor drugokrat — tako se je Chanatu vsaj zdelo.

"Videti je jako razočaran, naš župan," so si dejali ljudje in se škodočljivo smejali.

Šele v cerkvi se je oddahnil Chanat nekoliko, bila je krasno razsvetljena in polna ljudi, ki so občudovali Emno obleko.

Po maši šele, ko so se zbrali gostje v njegovi hiši, sta mu povedala davkar in Monestrel, kaj se je pripetilo v njegovi odsotnosti. Prebrala sta mu nesrečni članek v "Revue du Dauphiné."

"Skrizite hitro časopis, hitro, hitro," je vzkliknil Chanat razburjen. "Povejte mi vendar, kako je prišla stvar na dan...? V naših malih gnezdih ne ostane nič tajno in naj se loti kdo kake stvari še tako previdno!"

"Gostija je bila jako bogata, toda gostje so se dolgočasili. Rodbini Chanat in Felibien sta bili opazovani ves čas in vsi so bili grozno leni. Felibienovi so hoteli pokazati, da so bolj gospodski. Chanatovi pa se niso pustili prekositi in so se obnašali še bolj leno in nerodno."

Stara teta Chanatova ni govorila drugega, kakor o svojem bogatem nečaku.

Samo en gost je bil zgovoren, namreč kaplan Fourrillon, ki je sedel poleg gospe Slepičeve in je bil tako živ, da ga je morala vsa čas suvati pod mizo, da bi ga vsaj malo pomirila, kar pa se ji ni posrečilo.

Nazadnje so se vendar, v veliko zadovoljstvo vseh, dvignili od mize in gostje so se poslovili.

"Sedaj, moj ljubimci, se lahko odstranim s svojo soprogo," pravi Chanat, "lahko noč, ljuba otroka."

Spalnica za mlada zakonca je bil nizek, dolg prostor. Opremljena je bila v jako kričavih barvah.

Ko sta Felibien in gospa Felibien prišla v spalnico, vstopita se vsak k svojemu stolu in se prišla slačiti.

"Upam, da me boste pustili danes mirno spat," pravi Ema.

"Toda gotovo, moja ljuba, če tako želite," odvrne soprog, ki se ni upal rabiti zaupljivega "Ti", ker ga je nagovorila njegova žena s "Vi".

Šla je v posteljo, mu obrnila hrbet in se delala, da spi.

On je tudi legel, zapri oči in par trenutkov pozneje je že smrčal.

"Resnično, sdi se mi, on res smrči," si je mislila Ema in se nekoliko vadignila, da bi pogledala poleg nje spečega soproga. "Spi ta tepec, ne vržem se mu krog vratu, na to se lahko zanese."

(Dolje sledi V)

Kraljica Dagmar.

Zgodovinski roman. Spisal Benet Trebitsky.

TRETI DEL.
DOMOVINI.
(Nadaljevanje.)

Že je bilo njegovih privrženecv samo toliko, da so lahko sedeli okoli okrogle mize in so mogli aliati drug drugega tudi, če bi bili lepetali.

Tudi Drslav je bil vsak dan slabše volje.

Mogoče niti ne dočaka, da bi mogel pospraviti na čiških tleh vojskovo, v katerega prospeh bi bil vsak trenutek rad žrtvoval vse.

Ko se je nekoč rameslo poročilo, da nekateri Čehi tudi iz tega vzroka ne marajo za Premisla, ker je porušil v svojem rodu stasodavno tradicijo in dal svoji najstarejši hčeri ime Dragomira, katerega so se že poltretje stoletje najektrneje izogibali — je kriknil Černin, kakor da je vdaril grom: "Ali ne veste nič drugega, ve izdajalske duše?"

Če že imate najmanjših madežev, povejte, če se samo ime more madež imenovati? — Ali še poročete, zakaj so Nemci tudi njemu pridelali naziv Otokar? — Le izlecite prej bruno iz svojega očesa in nato se ozrite po pezdirju v njegovem očesu! Če je spomin na Dragomiro žalosten, ali bi ne mogla Premislova hči — prva po stoletjih — spraviti češkega naroda s imenom svoje prababice. — Če je bila Dragomira kneginja, ki je pozabila na rodbinske vezi in se je poslužila umora, ali ne more Premislova Dragomira postati kneginja, ki bi ljudstvu, katere mu bo enkrat vladala, resnično mati, kakor bodo blagoslovili najpomnejši rodovi? — Ali razumete moje besede, ali so vam — jaane! — Dragomirin greh je bil velik, a je že očiščen, morebiti odpuščen takoj onstran groba; in če bi sveti Vaelav danes vstal in bi mogel govoriti, bi gotovo rekel: "Mati, jaz ti iz srca vse odpuščam!" — In če bi bila takoj drugi dan po onih strašni noči očišča Ljudmila, ali bi ne bila tudi ona iz globodine svoje duše rekla: "Sinaha, odpusti naj ti Bog kakor ti odpuščaš jaz!"

"Kakor da si bil dijak in sote nekoč v Pragi posvetili, tako govorim!" se je oglašil Látiski Protiva!

"In ali niso moje besede popolnoma resnice?"

"Božja resnica!" je pritrdil Protiva. "A akoro bi dvomil, da prihajajo iz tvoje glave."

"In jaz ne skrivam, da niso! — Zakaj bi skrivali?"

"In od koga jih imaš?"

"Od Premislovega kaplana Dobrogosta, ki je duhovnik, kakor še v celam svojem življenju nisem videl boljega..."

Tudi je učitelj Premislove hčere. In needenkrat sem slišal iz njegovih ust besede: "Če bi postala iz te Dragomire kneginja nebeškega mira, oznanjevalka nepopolnoljubne ljubezni, kamorkoli bo stopila njena noga, in sejalja blagoslova, kjerkoli ji bo enkrat sojeno živeti!"

Toda bili so tudi taki, ki so rekli: "Če se kdo ne ravna po običajih lastnega rodu, kako naj skrbi, da se bodo ravnali po starih običajih tuji rodovi, po celi deželi? — In na nesrečo se to poslužali bolj, kakor bi se bilo nadejati..."

Dragomirovo ime so izgovarjali povsodi s studom in odporom. Zdelo se je, da v ljudskem spominu raste črni tetin dogodek s strašnejšimi in strašnejšimi senčami.

In morebiti je v celi deželi le oče Dobrogost rekal svoji ljubljeni učenki: "Se za pokoj duše tvoje prababice, na katero se nikdo ne spominja, v molitvi..."

In Dragomirina molitev je bila potem še bolj vroča, še bolj goreča.

"In ali ji more biti odpuščeno?" je naenkrat vprašala deklica, in njene oči so obstale na očetu Dobrogostu, kakor da mu hoče še naprej čitati odgovor s obraza.

"Bog je sicer pravičen, toda tudi njegovo usmiljenje je neizmerno..."

Odpustil bi bil tudi Judežu, če bi ga bil ta prosil odpuščanja!"

In Dragomirka je potem še gorkeje molila za prababico, s katero imenom je bila združena vsa strašnost, katero si le moremo misliti...

Stari Černin se je pripravil za pot v Prago kar najstajnejše je mogel, toda popolnoma staroček: oblekel je dolgo, temnozeleno haljo, obrobjeno s sivo kožuhovino, in žolto "krzno", na katerem se je rlečil križ kot spomin na križarsko vojsko, katere se je vdeležil skupaj z maršalom Jurjem, ki se več ni vrnil v domovino. Z mnogimi drugimi je poginil v vojski. To krzno je nosil le v najslavnejših dnevih. Ob boku mu je visel na širokem pasu meč za obe roki, tudi spomin iz one vojske: akoro sto Saracenov je razklal z njim od glave pa do dragocenega sedla na bujnih arabskih konjih. Na sivi glavi je imel starodavno čelado brez nasličnika, branečo glavo od zadaj. Toda na jeklu "helmice" je bila brazda poleg brazde, vsaka izvirajoča od mečevega udara, in zdelo se je, da je videti na nji tudi sledove konjskih podkev...

Proti običaju je bila ta čelada popolnoma brez perjanice.

Sedaj je na konju, belem kakor na novo padli sneg; jermenje se je lesketalo zlata in draga kamenja, da so se nehote zapirale oči.

Tukajšnjega gospoda že davno niso videli tako. Kakor da se pripravlja na drugo vojsko v svet, deželo... In kako je vse vredilo! Kakor da se več ne meni vrtniti Sinove je poslal v svet, zdaj pa je odhajal še sam, dasi že v letih, ko si telo najraje odpočije...

Naj pride kdorkoli — ne odpirajte nikomur, niti če hoteli notri v mojem imenu. Pam ti, Krahulik! Tvoje oči — pam — so še vedno zanesljive. Nikogar drugega kakor mene ali moje sinove!" (Dolje prihoda)

13
CENTS

HELMAR

"Okrog 30,000 jih je naših fantov — vsi kadijo Helmarjeve cigarete!"

Indelovatelji na finije vrste tobaka in egiptovskih cigaret na svetu.